

Секція № 4
Актуальні проблеми філософії, соціології та
релігієзнавства

Броніслав Марковський,
аспірант кафедри філософії
(науковий керівник: д. ф. н., проф. П. Ю. Саух)

Деміфологізація християнства Р. Бульмана в контексті проблеми
співвідношення міфу та релігії

Секуляризація суспільної свідомості, історичні катаклізми та зміна культурних парадигм у напрямку постмодерну в ХХ ст. спричинили своєрідну "теологічну кризу" в релігійній філософії. Новий теологічний рух пов'язував цю кризу із знеціненням ідей ідеалізму, лібералізму та кризою віри в моральний, науковий і соціальний прогрес. Ставиться під сумнів сама ідея релігії як "споконвічної даності". Релігію вони розуміють не в широкому сенсі - як зв'язок людини і Бога, а у вузькому - як культово-обрядову церковну практику. Звідси й постає їх оригінальна спроба вибудувати безрелігійне християнство. Шлях до цього, на думку протестантського теолога і філософа Р. Бульмана - звільнення керигми (божественного звернення) від міфічних форм виразу, які є недостовірними для сучасної людини. Його замисел - це спроба інтерпретації християнського віровчення на основі нової системи означення, яку він вважав не міфологічною. Деміфологізація у Р. Бульмана нашоухується на постать Христа. Постає проблема: чи можливе християнство без Христа? Зазначаючи історичну обмеженість христологічних догматів, теолог, з певними застереженнями, стверджує: так, це можливо. Проблема історичної основи в процесі деміфологізації для нього не має значення. І тому перед міфологією Нового Заповіту слід ставити запитання не про об'єктивність її змісту, а про висловлюваний зміст екзистенції. Мова має йти не про істинність факту події, а про істинність його розуміння. Дійсний смисл міфу полягає не в тому, аби дати об'єктивну картину світу. Наймовірніше у ньому виражено те, як людина сприймає самого себе у світі; міф повинен тлумачитися не космологічно, а екзистенціально.

Методологія деміфологізації— яскравий приклад спекулятивних побудов, які мають незначну практичну значимість. На нашу думку, більш продуктивним є метод "входження" в міф (метод емпатії). В основі міфу завжди покладено очевидний та об'єктивний історичний факт, без якого неможливим є народження релігійного міфу. Релігійне життя неможливе без пошуків різносторонніх значень міфу, але сама спроба вивести міф поза значення позбавляє їх життєздатності. Смерть міфу - це смерть віри. Деміфологізація Р. Бульмана нагадує позитивізм О. Конта, про вчення якого В. Солвейов сказав, що це смерть філософії. Деміфологізація християнства фактично позбавляв релігію її живого виразу, перетворює в мертву систему схоластичних понять.

Сама сутність інтерпретації - не ліквідувати незвичні для сучасника форми вираження, а подолати культурну дистанцію, перейнятися "духом епохи". Для цього потрібно старатися "увійти" в міф. Навіть якщо певні міфічні форми є надто архаїчними, де межа деміфологізації, поза якою текст втрачає свою сутність? На нашу думку, ніяка інтерпретація неможлива без використання міфологічного символу. Розуміти - це означає переноситися в інше життя, розуміння — це не спосіб пізнання, а спосіб буття.

Попри усі благородні бажання представників діалектичної ідеології наблизити християнство до секуляризованої людини ХХ ст., хочемо зауважити їх досить своєрідне розуміння релігії, яке може бути близьким невеличкій спільноті інтелектуалів, які, напевно, ніколи не переживали відчуття зустрічі з сакральним. Християнство поза міфом втрачає так багато, що перестає бути сприйнятливим. Деміфологізоване християнство неминуче наповниться "відносними" міфами (за термінологією О. Лосева), псевдоміфами сучасності.

І тут у час виникає питання: чи можлива релігія без міфу? Релігійний зміст є неможливим поза міфічним виразом. Насамперед тому, що міф як вираз життя переконує не відсторонено, а через безпосереднє входження в нього. Істина міфу сприймається усією духовною сутністю людини, а не лише його гасіо. Міфи і символи суть мова віри (П. Тілліх). Мовна форма релігійного міфу не створюється штучно, а виростає з конкретних життєвих подій. Міф завжди характеризується конкретністю подання змісту, а це цілком відповідає Завданням релігії, яка не терпить абстрактних схем. Міф зберігає релігійну Істину в усій її повноті, не суб'єктивованою і не об'єктивованою. Відтворення Міфу для міфологічної свідомості - це не просто оповідь чи театральна вистава, вживання в них, усунення ефекту "рамки кіноекрана". Міф існує як зміст опійно-чуттєвого життя особистості. Представники "теології кризи" "ликалі людину до життя в самопожертві заради інших поза міфологічні взки, але людині притаманно керуватися не ідеями, а конкретними життєво Начимими прикладами, які дає міфологія, а не спекулятивна теологія.

Міф не є релігія, він охоплює й інші сфери, але релігія не може ункціонувати без міфу. Вона потребує міфології одягу, ритуалу, поведінки, стів. Релігія - це субстанціональне самоствердження, а міф - оствердження енергійне, феноменальне. У релігії людина прагне подолання іа, спасіння, вічності, а міф є розмаїювка особистості, створення картини, іразу. Релігія без міфу була б особистісним самоствердженням - без усякого аження і виявлення. Важко уявити собі християнство без міфології Літургії, рграфії, ікони, храмової архітектури, дзвонів тощо. Релігія завжди НКЦює в парі з міфом, і раціональна рефлексія та теологія тут мало що ноють (А. Грабнер-Хайдер).

Отже, міф, як особлива мовна форма вираження найбільшою мірою овідає природі релігії взагалі і християнству зокрема. Але спроба еназваних представників безрелігійного і неміфологічного християнства а уваги як спроба донести сутність християнства секуляризований мості. Вони гостро відчули неможливість подальшого існування Стиянства в новому світі без змін.